

Sygn. akt V CSK 188/19

POSTANOWIENIE

Dnia 10 września 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Manowska

w sprawie z wniosku J. P.
przy uczestnictwie B. F. G., G. F. i M. P.
o stwierdzenie zasiedzenia nieruchomości,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 10 września 2019 r.,
na skutek skarg kasacyjnych uczestników postępowania:
B. F. G. oraz G. F.
od postanowienia Sądu Okręgowego w K.
z dnia 24 lipca 2018 r., sygn. akt III Ca (...),

**odmawia przyjęcia skarg kasacyjnych do rozpoznania
i zasądza od B. F. G. oraz od G. F. na rzecz J. P. kwoty po 225
(dwieście dwadzieścia pięć) zł tytułem zwrotu kosztów
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Nakładając na skarżących obowiązek wskazania i uzasadnienia oznaczonej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, czyli tak zwanego przedsądu, ustawodawca zagwarantował, że skarga kasacyjna, jako nadzwyczajny środek zaskarżenia prawomocnych orzeczeń, będzie realizować funkcje publicznoprawne. Ograniczenie przesłanek, wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. do czterech ma, w konsekwencji, zapewnić, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ustrojowo i procesowo będzie uzasadnione jedynie w tych przypadkach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne, a skarga nie stanie się instrumentem wykorzystywanym w każdej jednostkowej sprawie. Ostatecznie, nie w każdej sprawie, nawet takiej, w której prawomocne orzeczenie, zostało wydane w warunkach błędu w subsumpcji, czy też wyniku wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. W przeciwnym, bowiem, razie Sąd Najwyższy stałby się, wbrew obowiązującym przepisom, sądem trzeciej instancji, a nie jest, przecież, jego zadaniem dokonywanie korekty ewentualnych błędów w zakresie stosowania, czy też wykładni prawa, w każdej indywidualnej sprawie.

W niniejszej sprawie nie zachodzą przesłanki przyjęcia do rozpoznania skarg kasacyjnych uczestników postępowania: G. F. i B. F. G. od postanowienia Sądu Okręgowego w K. z dnia 24 lipca 2018 r., przy czym, co wymaga podkreślenia, skargi te posiadają identyczną treść, również w zakresie uzasadnień wniosków o przyjęcie ich do rozpoznania. W konsekwencji powyższego Sąd Najwyższy odniesie się łącznie do obu wniesionych w sprawie skarg kasacyjnych.

Wnosząc o przyjęcie skarg kasacyjnych do rozpoznania skarżący wskazali na przesłanki z art. 398⁹ §1 pkt 1) i 2) k.p.c. Przedstawione w obu skargach zagadnienie prawne z art. 398⁹ § 1 pkt 1) k.p.c. sprowadzało się do pytania: „czy

w postępowaniu o stwierdzenie nabycia nieruchomości przez zasiedzenie, ustna umowa o użyczenie nieruchomości na czas oznaczony w trybie art. 710 k.c. - powoduje zmianę posiadania samoistnego w posiadanie zależne, w sytuacji gdy obowiązujące przepisy prawa tj. art. 710 k.c. i następne regulujące kwestię użyczenia nie wymagają formy pisemnej dla uznania ważności umowy użyczenia?”. Co do przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 2) k.p.c. skarżący wskazali na potrzebę wykładni przepisów prawa materialnego, tj.: art. 172 § 1 i § 2 w zw. z art. 336 k.c., art. 339 k.c. i art. 340 k.c., z uwagi na to, że, w ich ocenie, ma miejsce „brak możliwości jednoznacznego stwierdzenia, czy upływ terminu zasiedzenia jest wystarczający do stwierdzenia zasiedzenia nawet w sytuacji, gdy w trakcie biegu terminu zasiedzenia posiadanie samoistne przekształciło się w wieloletnie posiadanie zależne”.

Wnioski obu skarżących o przyjęcie ich skarg kasacyjnych do rozpoznania nie odniosły skutku.

Odnosząc się, w pierwszej kolejności, do powołanej przez obu skarżących przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1) k.p.c. należy wskazać, że Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli skarżący wykaże, że wskazane przez niego zagadnienie prawne posiada właściwość „istotności”, która polega na tym, że zagadnienie to stanowi kwestię dotychczas niewyjaśnioną i nierozwiązaną w orzecznictwie sądowym, a więc cechujące się nowością, a którego rozstrzygnięcie może sprzyjać rozwojowi prawa. W efekcie powołanie się na tę przesłankę przedsądu, wymaga, obok sformułowania tego zagadnienia, także przytoczenia związanych z nim konkretnych przepisów prawnych, wskazania dlaczego jest ono istotne oraz przedstawienia argumentacji wskazującej na rozbieżne oceny prawne (por. dotychczasowe orzeczenia Sądu Najwyższego, np.: postanowienie z dnia 23 maja 2018 r., I CSK 33/2018 r., niepubl.; postanowienie z dnia 16 maja 2018 r., II CSK 13/2018, niepubl.; postanowienie z dnia 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 585/17, niepubl.). Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy stwierdzić należy, że kwestia zaprezentowane przez skarżących, jako „istotne zagadnienia prawne”, nie spełnia wymogów stawianych tej przesłance w ramach przedsądu. Sformułowane przez skarżących zagadnienie, sprowadzające się do pytania: „czy w postępowaniu o stwierdzenie nabycia

nieruchomości przez zasiedzenie, ustna umowa o użyczenie nieruchomości na czas oznaczony w trybie art. 710 k.c. - powoduje zmianę posiadania samoistnego w posiadanie zależne, w sytuacji gdy obowiązujące przepisy prawa tj. art. 710 k.c. i następne regulujące kwestię użyczenia nie wymagają formy pisemnej dla uznania ważności umowy użyczenia?” i zaprezentowane na okoliczność wykazania tej przesłanki nader lakoniczne uzasadnienie, nie spełniają wypracowanych w judykaturze Sądu Najwyższego wymogów stawianych art. 398⁹ § 1 pkt 1) k.p.c. Otóż zgodnie z utrwaloną linią orzecniczą tego Sądu przyjęcie przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 w zw. z art. 398⁴ § 1 pkt 3 k.p.c.) polega na przedstawieniu tego zagadnienia przez jego sformułowanie wraz z przytoczeniem argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, przy czym argumentacja ta ma mieć postać pogłębionego jurydycznie wyводу (por. np.: postanowienie z dnia 7 czerwca 2005 r., V CSK 3/05, niepubl., czy też postanowienie z dnia 9 sierpnia 2012 r., II CK 254/05, niepubl.), a zaprezentowane w skardze zagadnienie nie może być uboczne, czy też niezwiązane z rozstrzygnięciem danej sprawy. Nadto sformułowane zagadnienie powinno być na tyle ogólne, aby nie sprowadzało do pytania o sposób rozstrzygnięcia przedstawionej Sądowi Najwyższemu sprawy. Wymaga nadto podkreślenia, że wskazane zagadnienie prawne wraz z uzasadnieniem, które dotyczyłoby oceny wiarygodności i mocy dowodów dokonanych, w przedmiotowej sprawie przez sąd powszechny, a więc sprowadzające się w rezultacie do polemiki z ustaleniami stanu faktycznego, nie spełnia wymogów stawianych przesłance z art. 398⁹ § 1 pkt 1) k.p.c. Mając powyższe na względzie stwierdzić należy, że w uzasadnieniu tej przesłanki, powołanej przez skarżących, brak jest wymaganych elementów, to jest, w szczególności, pogłębionego jurydycznie wyводу. Skarżący poza sformułowaniem zagadnienia prawnego w postaci pytania, o treści wskazanej wyżej, poprzestali na wskazaniu treści przepisu art. 710 k.c. oraz powołali się na wyrok NSA z dnia 14 kwietnia 2017 r., II OSK 2101/15, cytując fragment uzasadnienia z tego orzeczenia. W dalszej kolejności zaprezentowali lakoniczną polemikę z ustaleniami stanu faktycznego dokonanymi przez Sąd Okręgowy w K., w przedmiotowej sprawie. W efekcie należy stwierdzić,

że przesłanka przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1) k.p.c. nie została przez skarżących dowiedziona, co, w konsekwencji, czyni ich wniosek, o przyjęcie skarg kasacyjnych z uwagi na „istotne zagadnie prawne”, bezskutecznym.

W dalszej kolejności skarżący na poparcie wniosku o przyjęcie przedstawionych Sądowi Najwyższemu skarg kasacyjnych do rozpoznania powołali się także na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt. 2) k.p.c., wskazując potrzebę wykładni przepisów prawa materialnego, tj.: art. 172 § 1 i § 2 w zw. z art. 336 k.c., art. 339 k.c. i art. 340 k.c., z uwagi na to, że, w ich ocenie, ma miejsce „brak możliwości jednoznacznego stwierdzenia, czy upływ terminu zasiedzenia jest wystarczający do stwierdzenia zasiedzenia nawet w sytuacji, gdy w trakcie biegu terminu zasiedzenia posiadanie samoistne przekształciło się w wieloletnie posiadanie zależne”. Przesłanka ta okazała się niezasadna. Wskazana w art. 398⁹ § 1 pkt 2) k.p.c., potrzeba wykładni przepisów prawnych występuje, jeżeli co do konkretnego przepisu prawnego brak jednolitej lub utrwalonej judykatury, zwłaszcza judykatury Sądu Najwyższego albo też przyjęta i dominująca wykładnia jest oczywiście błędna lub kontrowersyjna. Skarżący powinien bądź to wskazać argumentację przemawiającą za zmianą dotychczasowej wykładni, bądź też wykazać, że dany przepis prawny, chociaż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wyjaśnienia i powinien zostać zinterpretowany przez Sąd Najwyższy. Rozbieżność w orzecznictwie sądów należy, natomiast, wykazać przez przytoczenie konkretnych rozbieżnych orzeczeń sądowych wydawanych w zbliżonych lub identycznych stanach faktycznych (por. postanowienie SN z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, nie publ.; postanowienie SN z dnia 21 września 2006 r., IV CSK 268/06, nie publ. oraz postanowienie SN z dnia 18 czerwca 2004 r., II CZ 65/04, nie publ.). Przenosząc rozważania bezpośrednio na grunt uzasadnienia zaprezentowanego przez skarżących, na okoliczność wystąpienia przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt. 2) k.p.c., stwierdzić należy, iż nie spełnia ono kryteriów, o których mowa wyżej. Skarżący, bowiem, wskazali na potrzebę wykładni przepisów prawa materialnego, tj.: art. 172 § 1 i § 2 w zw. z art. 336 k.c., art. 339 k.c. i art. 340 k.c., a jako uzasadnienie tej konieczności zaprezentowali lakoniczne rozważania, będące w istocie pewną polemiką z ustalonym w sprawie stanem faktycznym, sprowadzające się do konstatacji o „braku możliwości jednoznacznego stwierdzenia,

czy upływ terminu zasiedzenia jest wystarczający do stwierdzenia zasiedzenia nawet w sytuacji, gdy w trakcie biegu terminu zasiedzenia posiadanie samoistne przekształciło się w wieloletnie posiadanie zależne”. Skarżący zacytowali również wybrane elementy uzasadnień orzeczeń Sądu Najwyższego, tj.: orzeczenie z dnia 24 września 1998 r., I CKN 795/97 oraz wyrok z dnia 11 października 2012 r., III CSK 316/11, niepubl., co, w ich ocenie, miało dowieść celowości powołania się na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt. 2) k.p.c. Wobec powyższego stwierdzić należy, że i ta przesłanka przedsądu nie została przez skarżących wykazana. Zaprezentowany przez nich lakoniczny wywód prawny nie spełnia wymagań stawianych w orzecznictwie Sądu Najwyższego, celem wykazania przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt. 2) k.p.c. W wielu judykatach tego Sądu wskazano też, że stan faktyczny dotyczący określonego sposobu korzystania z rzeczy należy kwalifikować jako posiadanie na podstawie elementu fizycznego (corpus) oraz elementu psychicznego (animus). Uznanie określonego władztwa faktycznego nad rzeczą za posiadanie samoistne odpowiadające treści prawa własności jest zależne od tego, czy władztwo to jest sprawowane przez określony podmiot w jego własnym imieniu (animus rem sibi habendi). Czynniki woli pozwala odróżnić posiadanie samoistne od posiadania zależnego, ale rzeczywistą wolę posiadacza, która decyduje o charakterze samego posiadania, ustala się na podstawie zaimplementowanych na zewnątrz przejawów władania rzeczą (por. postanowienia z dnia 1 kwietnia 2011 r., III CSK 184/10, OSNC-ZD 2012, nr B, poz. 24, i z dnia 5 września 2008 r., I CSK 54/08, niepubl.). Posiadacz zależny może samodzielnie zmienić swój charakter posiadania, musi jednak zaimplementować tę zmianę w sposób widoczny dla otoczenia. Przekształcenie posiadania zależnego w posiadanie samoistne, jakkolwiek możliwe, wymaga uzewnętrznienia woli właścicielskiego władania w sposób pewny (por. wyrok z dnia 17 kwietnia 1997 r., I CKU 32/97, niepubl., oraz postanowienie z dnia 12 marca 1971 r., III CRN 516/70, OSPiKA 1971, nr 11, poz. 207). Do nabycia własności przez zasiedzenie prowadzi upływ określonego ustawą okresu posiadania samoistnego, więc doliczanie musi dotyczyć okresów posiadania o takim charakterze. Artykuł 176 k.c. nie jest, zaś, podstawą doliczania posiadaczowi okresów władania rzeczą w zakresie treści różnych praw mogących powstać przez zasiedzenie na tej rzeczy lub w stosunku do niej. Przepis ten nie

pozwała zatem na doliczenie do czasu posiadania samoistnego nieruchomości w zakresie treści prawa własności czasu, przez który ta sama lub inna osoba posiadała nieruchomość jako posiadacz zależny, czy jako posiadacz w zakresie treści prawa użytkowania wieczystego albo ograniczonego prawa rzeczowego (uchwała z dnia 28 marca 2014 r., III CZP 8/14, OSNC z 2015 r., nr 1, poz. 6). Ponadto Sąd Najwyższy jedynie ubocznie zauważa, że przywołane przez skarżących w uzasadnieniu przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 2) k.p.c. orzeczenie SN z dnia 24 września 1998 r., I CKN 795/97, nie zostało w ogóle przez ten Sąd wydane.

Konkludując, w przedmiotowej sprawie, powołane przez skarżących w ich skargach kasacyjnych przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt. 1) i 2) k.p.c. nie zostały wykazane, a Sąd Najwyższy nie dopatrzył się również okoliczności, które determinowałyby nieważność postępowania, którą to przesłankę Sąd ten bierze pod uwagę z urzędu.

Z tych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

jw

I.n